

Andrzej Urban

Metody rozwiązywania problemów kryminalnych

Bezpieczeństwo zgodnie z piramidą potrzeb Masłowa, jest potrzebą niższego rzędu. Trudno się z tym nie zgodzić, zasadne wydaje się natomiast poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób zapewnić bezpieczeństwo sobie i najbliższym. Bezpieczeństwo można rozpatrywać w skali makro, państwa, narodów, kontynentu i w skali mikro – najbliższej okolicy. Metody rozwiązywania problemów kryminalnych ułatwiają poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, jak zapewnić bezpieczeństwo w najbliższej okolicy.

Nie wymaga uzasadnienia stwierdzenie, że wszyscy ponosimy współodpowiedzialność za bezpieczeństwo. Każdy w swoim zakresie powinien dbać o zapewnienie bezpieczeństwa. Częstym problemem jest brak wiedzy, w jaki sposób zapewnić bezpieczeństwo w najbliższej okolicy. Policjanci i społeczności lokalne w wielu krajach preferują różne metody rozwiązywania problemów. Istotą tych działań jest strategia *community policing*. „Community policing jest polityką, a zarazem strategią nastawioną na osiągnięcie skutecznej kontroli przestępczości, zmniejszenie poczucia zagrożenia przestępczością, poprawienie jakości życia, usprawnienia pracy i podniesienie autorytetu policji poprzez proaktywne wykorzystanie środków społecznych do zmiany warunków stanowiących podłoże działań przestępnych”¹ Podstawą działania w ramach tej strategii są dwa elementy:

- *community partnership* – długotrwała partnerska współpraca policjanta z mieszkańcami, kościołem, szkołą, strukturami biznesowymi, szpitalem, stowarzyszeniami itd.,
- *problem solving* – wspólne rozwiązywanie problemów, przy współpracy z administracją miasta, która zapewnia ich szybką likwidację².

¹ R.R. Friedmann, *Community Policing*, New York 1992.

² T. Cielecki, *Realizacja przez policję strategii prewencyjnej w zwalczaniu przestępczości i innych patologii*, Słupsk 1999.

Strategia community policing nie jest do końca ukształtowana i ciągle występują zmiany w jej rozumieniu. Można jednak wyróżnić jej cechy konstytutywne, cechy nie-rozerwalnie związane z tą filozofią. Są to:

- konsultacje, systematyczne badania na temat określenia potrzeb mieszkańców oraz ich oczekiwań w stosunku do policji.
- adaptacja, rozumiana jest jako zmiana sposobu dowodzenia siłami i środkami, w taki sposób, aby w małych jednostkach policji możliwe było decydowanie o przesunięciach sił i środków w celu zaspokojenia potrzeb lokalnych społeczności.
- mobilizacja, zaangażowanie ludzi i instytucji spoza policji w rozwiązywanie problemów związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa.
- rozwiązywanie problemów, eliminowanie problemów, które wywołują przestępczość i strach przed stanieniem się ofiarą przestępstwa, a w konsekwencji skoncentrowanie się na powstrzymywaniu przestępstw³.

Przegląd metod rozwiązywania problemów kryminalnych rozpoczne od metody CAPS. Metoda ta wywodzi się od programu związanego z redukcją przestępczości w parku miejskim w Chicago. Sukces działań programowych pozwolił na opracowanie na tym przykładzie metody rozwiązywania problemów kryminalnych. CAPS zwana też metodą pięciu kroków. Te pięć kroków to:

- Krok pierwszy: określenie problemów i ustalenie kolejności ich rozwiązywania.
- Krok drugi: analiza.
- Krok trzeci: ustalenie strategii działania.
- Krok czwarty: wprowadzenie strategii w życie.
- Krok piąty: ocena i uroczystości.

Rozwiązywanie problemów metodą CAPS odbywa się w trakcie tak zwanych spotkań okręgowych. Spotkania te gromadzą mieszkańców, policjantów i inne osoby zainteresowane poprawą bezpieczeństwa w okolicy. W pierwszym kroku osoby zgromadzone na spotkaniu wspólnie rozmawiają o problemach występujących w najbliższej okolicy i wybierają problem najistotniejszy. Wybór tego problemu występuje poprzez głosowanie. Problemem kryminalnym jest to zjawisko lub zachowanie, które wpływa ma wielu mieszkańców, skłania ich do wspólnego działania, a można go rozwiązać przy użyciu dostępnych środków⁴.

Drugi krok to analiza. „Analiza to metoda badawcza polegająca na rozłożeniu danej całości na jej elementy składowe i badaniu każdego z nich z osobna”⁵. Istotą analizy wykonywanej na potrzeby rozwiązywania problemów kryminalnych jest poszukiwanie przyczyn występowania problemu. W przypadku metody CAPS na potrzeby analizy wykorzystuje się tak zwany trójkąt kryminalny.

Analiza prowadzona jest przez grupy mieszkańców oddzielnie dla każdego boku trójkąta. Trzy grupy, z których każda zajmuje się jednym bokiem trójkąta, poszukują odpowiedzi na pytania: kto jest sprawcą, kto ofiarą, dlaczego miejsce jest niebezpieczne? Jakie są przyczyny takiego zachowania lub stanu rzeczy? Analiza za pomocą trójkąta kryminalnego powinna być skierowana na wszystkie boki trójkąta. Nie powinno się stwierdzać na przykład, że nie wiadomo, kto jest sprawcą, i na tym zakończyć.

³ J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków 1999, s. 138-139.

⁴ City of Chicago Department of Police, 1996.

⁵ *Encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1983.

czyć analizę. Wystarczą wnioski częściowe, takie jak informacja, że sprawca działa sam lub w grupie, że to mężczyzna, w określonym przedziale wieku, że mieszka w pobliżu, że wykorzystuje środek transportu, że w wyniku przestępstwa zabiera biżuterię i sprzęt RTV. Wszystkie dane tego typu mogą okazać się przydatne w kolejnym kroku rozwiązywania problemów kryminalnych.

Rysunek 1. Trójkąt kryminalny

Źródło: A. Urban, *Prewencja kryminalna*, Szczepko 2006, s. 5.

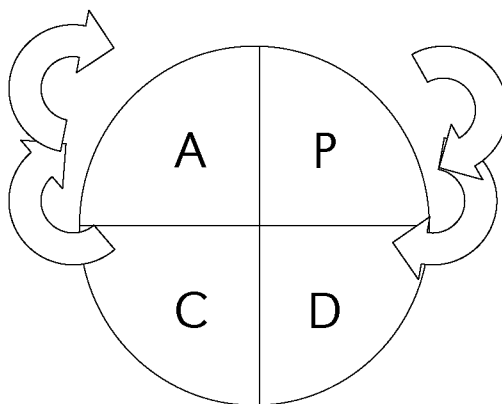
Krok trzeci: ustalenie strategii działania, która powinna eliminować wszystkie przyczyny niekorzystnych zjawisk znalezione podczas analizy. Strategia musi być zgodna z prawem, powinna także określać stan, jaki podczas działań ma być osiągnięty, oraz określać czas, w którym poszczególne działania powinny być wykonane. Dobrze opisana strategia powinna precyzyjnie określać, co, kto i kiedy powinien zrobić. Ważne jest to, aby poszczególne działania wykonywały te osoby lub instytucje, które są w nich wyspecjalizowane. Trudno zlecać policjantowi przeprowadzenie pogadek w szkole, gdyż nie jest do tego przygotowany, natomiast nauczyciel takie przygotowanie ma. Policjant powinien wyjaśnić nauczycielowi istotę problemu, ale nauczyciel najlepiej wie, jak przekazać informacje w sposób zrozumiały dla dzieci lub młodzieży.

Kolejny, czwarty krok – wprowadzenie strategii w życie – sprowadza się do wykonania zaplanowanych czynności.

Ocena i uroczystości to piąty krok w metodzie CAPS. Podczas spotkania okręgowego wykonawcy oceniają realizację działań. Oceniane są zadania, które udało się wykonać, a także te, które nie zostały zrealizowane. Spotkanie to wykorzystuje się do pokazania sukcesów, ale także porażek i przyczyn ich powstania. Piąty krok nie jest krokiem ostatnim. Podczas spotkania, na którym oceniane są osiągnięcia i analizowane porażki, można wskazać także nowe problemy i wybrać następny problem do rozwiązania. Ten swego rodzaju zamknięty cykl, w którym ostatni krok łączony jest z pierwszym, nawiązuje do tak zwanego cyklu Deminga, określanego też cyklem poprawy lub cyklem PDCA. Akronim pochodzi od angielskich słów:

- P – plan, plan.
- D – do, wykonanie.
- C – check, kontrola.
- A – act, poprawa.

Rysunek 2. Cykl Deminga

Podobnie jak w metodzie pięciu kroków cykl Deminga nie kończy się na poprawie działania, a płynnie przechodzi w etap planowania.

Inne metody rozwiązywania problemów kryminalnych stosowane przez społeczności lokalne to SARA, CAPRA i PROCTOR. Najczęściej stosowaną w Wielkiej Brytanii metodą rozwiązywania problemów jest metoda SARA. Nazwa pochodzi od akronimu:

- S – scanning, identyfikacja: wybór najważniejszego problemu związanego z bezpieczeństwem.
- A – analysis, analiza przyczyn zjawiska – problemu kryminalnego.
- R – response, działanie oraz opracowanie i wdrożenie projektu.
- A – assessment, ocena podjętych działań.

Kolejną metodą jest CAPRA, stosowana przez społeczności lokalne w Kanadzie. Większe znaczenie w tej metodzie przypisuje się współpracy ze społecznościami lokalnymi. Nazwa metody, podobnie jak SARA, pochodzi od angielskich wyrazów:

- C – clients, klienci, których identyfikujemy jako osoby, dla których realizowany będzie projekt profilaktyczny.
- A – analysis, analiza przyczyn zjawiska – problemu kryminalnego.
- P – partnership, partnerstwo wielu instytucji.
- R – response, działanie oraz opracowanie i wdrożenie projektu.
- A – assessment, ocena podjętych działań.

Metoda PROCTOR. Podobnie jak wyżej nazwa tej metody pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

- Pro – problem, problem kryminalny.
- C – cause, przyczyna wystąpienia problemu kryminalnego.

Metody rozwiązywania problemów kryminalnych

- T – tactic/treatment, taktyka/działanie związane z rozwiązaniem problemu.
- O – output, wynik podjętych działań.
- R – result, rezultaty uzyskane w wyniku podjętych działań zapobiegawczych.

Powyższe metody umożliwiają społecznościom lokalnym metodyczne podejście do rozwiązania problemów kryminalnych. Istotne jest, że narzędzia te mogą być stosowane do wszelkich działań, które społeczność lokalna uzna za problem i postanowi go wspólnie rozwiązać. Przedstawione metody rozwiązywania problemów kryminalnych są proste i ich skuteczność została sprawdzona w wielu krajach. Przykładem może być metoda CAPS, którą z powodzeniem stosowano do rozwiązania następujących problemów określonych jako uciążliwe dla społeczności lokalnej:

- salon sprzedaży samochodów prowadzony przez grupę przestępczą,
- sklep sprzedający alkohol także w godzinach nocnych,
- bezpieczeństwo na przystanku autobusowym,
- handlarze narkotyków,
- brak oświetlenia,
- park miejski,
- śmieci,
- ruiny starego szpitala – siedlisko gangów i narkomanów.

We wszystkich powyżej wymienionych przypadkach społeczność lokalna wspierana przez policjantów z lokalnych jednostek policji poradziła sobie z problemami, które albo wyeliminowano, albo znacząco ograniczono.

Należy mieć nadzieję, że te lub inne metody coraz częściej będą stosowane przez lokalne społeczności, a efektem ich działań będzie ograniczenie przestępczości i strachu przed nią.

Bibliografia

- Cielecki T., *Realizacja przez policję strategii prewencyjnej w zwalczaniu przestępczości i innych patologii*, Słupsk 1999.
- City of Chicago Department of Police, 1996.
- Czapska J., Wójcikiewicz J., *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków 1999.
- Encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1983.
- Friedmann R.R., *Community Policing*, New York 1992.
- Urban A., *Prewencja kryminalna*, Szczepko 2006.